

JEL Classification: B22

Тарасевич Наталія Вадимівна

к.е.н., доцент кафедри банківської справи,

Васильків Анна Сергіївна

студентка 2 курсу факультету

менеджменту, обліку та інформаційних технологій

Одеського національного економічного університету

м. Одеса, Україна

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ МОНЕТАРИЗМУ

Тези присвячено питанням еволюційного розвитку монетаризму. Висвітлено його місце в економічній науці та господарській практиці у глобальній економіці. Розкрито новітні тенденції в теорії монетаризму у сучасній економічній думці.

Ключові слова: монетаризм, трансформації, попит на гроші, грошова маса, кейнсіанство, еволюція.

Монетаризм – макроекономічна теорія, згідно з якою кількість грошей в обігу є визначальним фактором розвитку економіки. Даний напрямок виник в 1950-ті роки в Америці як ряд емпіричних досліджень в області грошового обігу. Проте, значного поширення набув лише в 1970-ті роки, коли сприяв зниженню інфляції в США і Сполученому Королівстві, і багато в чому вплинув на рішення центрального банку США стимулювати економіку під час глобальної рецесії 2007-2009 років. Він являє собою одну з найбільш впливових течій у сучасній економічній науці, яка належить до неокласичного напрямку й розглядає процес впливу грошового обігу на економіку [1].

Сучасний монетаризм багато в чому визначає економічну політику провідних країн та фінансових інститутів світу. Головним змістом монетаристської політики є структурна перебудова системи державного регулювання господарських процесів, його форм і методів. У цій перебудові не змінюється кінцева мета економічної політики держави – забезпечити найсприятливіші умови для дії ринкових механізмів. Змінюється лише інструментарій цієї політики. Головним об'єктом державного втручання в економічні процеси стає сфера грошових відносин.

На думку монетаристів, держава має обмежити своє втручання в господарське життя, лише підтримуючи стабільний темп росту грошової маси. Вони вважають, що в довгостроковому плані фінансова експансія веде до росту відсоткових ставок та витісненню приватних інвестицій, а кредитно-грошова експансія стимулює інфляцію[1].

В наш час монетаризм асоціюється насамперед з ім'ям лауреата Нобелівської премії, економіста Мілтона Фрідмена. У своїй програмній роботі «Монетарна історія Сполучених Штатів, 1867-1960 роки», написаній у співавторстві з економістом Ганною Шварц в 1963 році, Фрідмен доводив, що

неправильна грошово-кредитна політика Федеральної резервної системи (центрального банку США) була головною причиною Великої депресії в Сполучених Штатах в 1930-і роки. На їхню думку, дії ФРС були прямо протилежні тому, що слід було робити, – ФРС не нейтралізувала сили, що надавали знижувальний тиск на грошову масу, і вживала заходів щодо скорочення обсягу грошей в економіці. Вони також стверджували, що оскільки ринки природним чином тяжіють до стабільного центру, неправильно поставлений показник грошової маси призвів до непередбачуваної поведінки ринків [1].

Фрідмен є прихильником класичної школи, розділяючи один з головних її тез – теза про невтручання держави в економіку. Причому, на відміну від представників неоліберального напрямку, що захищають ринок з ідеологічних і моральних позицій, Фрідмен захищає його з утилітарних позицій. «Поки зберігається реальна свобода взаємообміну, головна особливість ринкової організації економічної діяльності полягає в тому, що в більшості випадків вона не дозволяє одній особі втручатися в діяльність іншого». Тобто ринок виступає гарантом свободи вибору, а саме свобода вибору є умовою ефективності і життєздатності системи.

Мілтон Фрідмен звертає увагу на те, що ціни одночасно виконують три функції: інформаційну, стимулюючу і розподільну. Інформаційна функція пов'язана з тим, що ціни, вказуючи на зміни попиту і пропозиції, несуть в собі інформацію про потреби в тих чи інших товарах, про дефіцит або надлишок ресурсів. Ця функція має важливе значення для координації економічної активності. Друга функція полягає в стимулюванні людей використовувати наявні ресурси, щоб отримати найбільш високо оцінювані ринком результати. Третя функція показує, що і скільки отримує той чи інший економічний суб'єкт (оскільки ціни одночасно є і чиймись доходами). Всі ці функції цін тісно пов'язані між собою, і спроби придушити одну з них негативно позначаються і на інших. Тому прагнення соціалістичних урядів відокремити останню функцію від інших і змусити ціни сприяти реалізації соціальних цілей Фрідмен вважав абсурдним. На його думку, ціни повідомляють спонукальні мотиви тільки тому, що беруть участь в розподілі доходів. Якщо ціни не виконують функцію розподілу доходу, то людині немає сенсу турбуватися щодо інформації, яку несе в собі ціна, і немає сенсу реагувати на цю інформацію [2].

Основою монетаризму є кількісна теорія грошей. Ця теорія є обліковою тотожністю – тобто вона повинна бути вірною. Вона свідчить, що грошова маса, помножена на швидкість обігу (як часто гроші переходять з рук в руки), дорівнює номінальним витратам в економіці (кількості проданих товарів і послуг, помноженому на середню сплачену за них ціну). Як облікова тотожність це рівняння не викликає сперечань. Суперечності виникають при визначенні швидкості обігу. Монетаристська теорія розглядає швидкість обігу як в цілому стабільну, що означає, що номінальний дохід в основному є функцією грошової маси. Зміни номінального доходу показують зміни реальної економічної

активності (кількості продаваних товарів і послуг) і інфляції (середньої ціни, сплаченої за них).

Кількісна теорія лежить в основі ряду ключових принципів монетаризму:

- Довгострокова нейтральність грошей. За збільшенням обсягу грошей йде підвищення загального рівня цін в довгостроковій перспективі без будь-якого впливу на реальні фактори, такі як споживання або обсяг виробництва.

- Короткострокова нейтральність грошей. Збільшення обсягу грошей надає тимчасовий вплив на реальний обсяг виробництва (ВВП) і зайнятість в короткостроковій перспективі, оскільки коригування заробітної плати та цін займає деякий час (вони інерційні, кажучи мовою економіки).

- Правило постійного зростання грошей. Фрідмен, який помер у 2006 році, запропонував ввести фіксований монетарне правило, яке свідчить, що слід зобов'язати ФРС слідувати цільовим показником темпу зростання грошей, рівному темпу зростання реального ВВП, в результаті чого рівень цін буде залишатися незмінним. Якщо очікується, що в даному році економіка зросте на 2 відсотки, то ФРС слід допустити збільшення грошової маси на 2 відсотки. Дії ФРС при проведенні грошово-кредитної політики повинні бути обмежені фіксованими правилами, оскільки наявність дискреційних повноважень може дестабілізувати економіку.

- Гнучкість відсоткових ставок. Правило зростання грошей було покликане допустити гнучкість процентних ставок, що впливають на вартість кредиту, щоб позичальники і кредитори могли враховувати очікувану інфляцію, а також зміни реальних процентних ставок [3].

Деякі монетаристи також вважають, що ринки за своєю суті стабільні при відсутності значних непередбачених коливань грошової маси. Крім того, вони стверджують, що державне втручання в багатьох випадках може швидше дестабілізувати економіку, ніж сприяти її розвитку. Монетаристи також вважають, що в довгостроковій перспективі не існує проблеми вибору між інфляцією і безробіттям, оскільки економіка приходить до довгострокової рівноваги на рівні обсягу виробництва при повній зайнятості.

Сукупність заходів, спрямованих на зміну грошової маси в обігу, обсягу кредитів, рівня процентних ставок та інших показників грошового обігу та ринку позичкових капіталів, отримала назву грошово-кредитної політики. Її мета полягає в регулюванні господарської кон'юнктури шляхом впливу на стан кредиту і грошового обігу. Грошово-кредитна політика спрямована або на стимулювання кредиту і грошової емісії (кредитна експансія), або на їх стримування й обмеження (кредитна рестрикція). В умовах падіння виробництва і збільшення безробіття центральні банки намагаються оживити кон'юнктуру шляхом розширення кредиту та зниження норми відсотка [3].

Передбачається, що кредитна експансія може справити позитивний вплив на динаміку капіталовкладень, споживчий попит і сприяти виведенню економіки з кризового стану. Грошово-кредитна політика відрізняється від інших методів державного регулювання непрямим характером впливу на процес відтворення. Найбільш поширена наступна схема регулювання: грошова маса – норма

відсотка – капіталовкладення – національний дохід. Центральний банк намагається безпосередньо змінювати тільки обсяг грошової емісії та кредиту. Ці операції впливають на ринок позикових капіталів, що знаходить вираз у динаміці норми відсотка. Рівень відсотка, на думку деяких економістів, важливий для інвестування капіталу

Вважається, що популярність монетаризму була підігріта поширенням ліберально-консервативної ідеології в політичному мисленні Заходу. Сам Фрідмен, аналізуючи результати монетаристської політики в різних країнах, був далекий від нестримного оптимізму з приводу її «лікувальних» властивостей. Він писав, що монетарні важелі настільки чутливі, що користуватися ними потрібно дуже обережно. Адже «наше знання про взаємозв'язки між грошовою масою, цінами і виробництвом настільки обмежена, що оперування ними на практиці може принести більше шкоди, ніж користі». Свого часу він заявив, що «боїться приписувати монетарній політиці велику роль, ніж вона в змозі виконати; боїться вимагати від неї результатів, які вона не може дати і, врешті-решт, боїться не дати їй зробити того, що вона зробити дійсно в змозі» [2].

Хоча більшість економістів сьогодні й відхиляють механістичне проходження показниками зростання грошей, що становить суть монетаристського аналізу, деякі важливі принципи монетаризму використовуються в сучасному немонетаристському аналізі, розмиваючи межу між монетаризмом і кейнсіанством, яка представлялася дуже чіткою три десятиліття назад. Ймовірно, найважливішим з цих принципів є те, що інфляція не може тривати нескінченно без збільшення грошової маси, і її регулювання має бути головною, хоча і не єдиною функцією центрального банку.

Монетаристи відкрили нові закономірності в макроекономіці. Це залежність ВВП від грошової маси, інфляційні очікування населення, залежність інфляції від рівня емісії.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що у ХХІ ст., в умовах функціонування глобальних економік, монетаризм залишається одним з впливових напрямів економічної думки. Нові проблеми, зокрема нестабільність ринкової системи, наявність обмеженої раціональності та значна роль психологічних факторів у поведінці економічних суб'єктів, активна роль держави, зумовили його трансформацію з урахуванням окремих положень кейнсіанства та інституціоналізму.

Список використаних джерел

1. Історія економічних вчень: Підручник: У 2-х ч. За ред. В.Д.Базилевича. 2-ге вид., випр. К.: Знання, 2015. 567 с.
2. Friedman Milton. The Role of Monetary Policy. The American Economic Review, Vol. 58, No. 1, March, 1968, P. 1 – 17. URL: http://stevereads.com/papers_to_read/friedman_the_role_of_monetary_policy.pdf.
3. Фещенко В.М. Сучасні економічні теорії: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2012. 474 с.